

**Особливості сюжету й композиції
повісті «Крихітка Цахес на
прізвисько Цинобер». Гротескні
образи. Викривальний зміст твору.
Символіка.**

“Малюк Цахес, на прізвисько Цинобер” — фантастична казка — повість видатного сатирика Ернста Теодора Амадея Гофмана. Її аналіз допоможе краще зрозуміти твір.

«Крихітка Цахес» паспорт твору

- **Автор** – Ернст Гофман
- **Рік написання** – 1819р.
- **Жанр** – казка (дія відбувається у казковій країні, серед героїв є маги, феї, які впливають на життя людей, чарівні речі, чарівні перетворення.) «Казка про реальне»; сатирична історія тогочасної Німеччини
- **Тема.** Показ духовно обмеженого світу філістерів, у якому немає місця ентузіастам.
- **Ідея.** Засудження засліпленого суспільства, що втратило ціннісні орієнтири, яке не тільки приймає, а ще й у якомусь патологічному самозабутті творить собі кумира.
- **Головна думка казки втілена у феномені Цахеса.** Суть його в тім, що деякі люди можуть привласнювати чужу працю, таланти, заслуги та ще й здаватися не тими, ким вони є насправді. Провина Цахеса в тому, що в душі його не прокинувся внутрішній голос, який сказав би: “Ти не той, за кого тебе приймають, але постарайся зрівнятися з тими, на чиїх крилах ти, неміцний, безкрилий, летиш вгору”.

Проблеми

- Проблематика. “Малюк Цахес” — твір сатиричний. Тут гостро висміюється уся державна система: духовне і матеріальне життя, нікчемні, зате з великими претензіями, спроби реформ, система чинів, соціальна психологія, убогість обивателів, догматизм університетської науки; грошей і влади; морально-етичних проблем.

Добро та зло

гроші й влада

кохання

освіта

творчі люди і бездуховні
філістери.

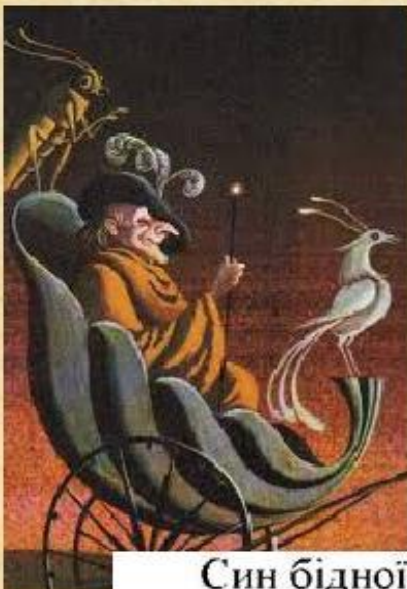

Робота з текстом

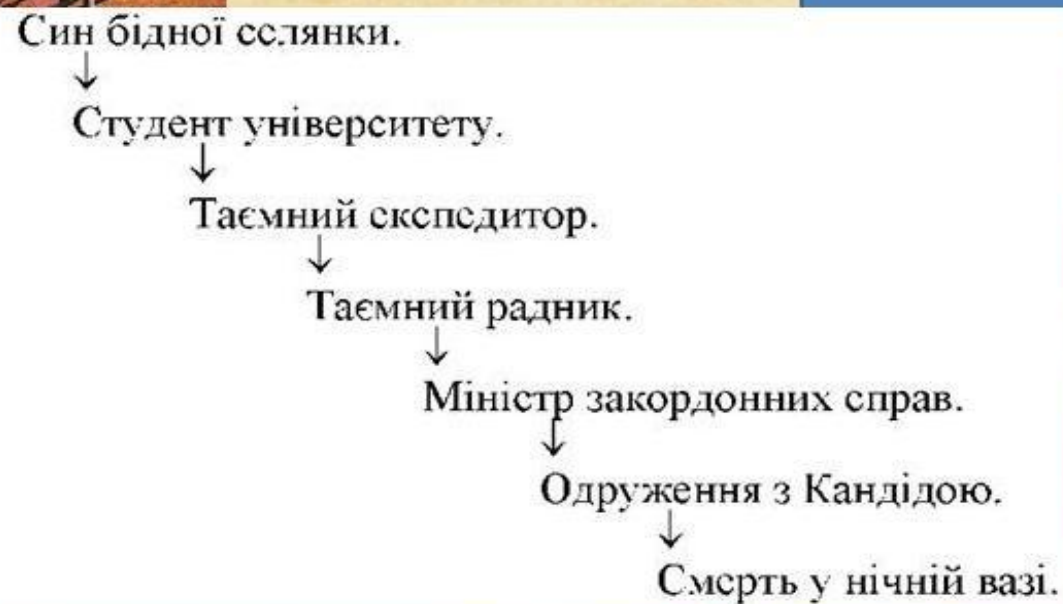
- 1. Яким уперше перед читачем постає крихітка Цахес? За допомогою яких художніх засобів його зображає автор? Підтвердьте відповідь текстом.
- 2. Розкажіть, які зміни й через що відбуваються із цим персонажем.

Скласти схему “Схди “зросту” героя”

- 3. Схарактеризуйте князівство, яким править Пафнутій. Дайте оцінку його правлінню.
- 4. Яке враження справили на вас заходи щодо запровадження освіти, запропоновані міністром Андресом? Як вони характеризують самого міністра, а також князя Пафнутія, який прийняв його пропозиції?
- 5. Чи можна вже за першим розділом твору зрозуміти, що події відбуваються у двох світах — реальному й фантастичному? Доведіть свою думку.
- 6. Знайдіть опис Бальтазара (розділ другий). Чим він виділявся з-поміж інших студентів? Чи можна стверджувати, що в портреті юнака відчувається авторське ставлення до героя? Аргументуючи відповідь, використовуйте цитати з твору.
- 7. Чому Бальтазар, на відміну від усіх, не захоплювався лекціями професора Моша Терпіна? А яке враження Мош Терпін справив на вас? Чи хотіли б ви навчатися в такого професора?
- 8. Розкажіть про першу зустріч Бальтазара та його друга Фабіана із Цинобером. Яке враження на них справив карлик?

- 12. Яку роль у творі виконує епізод про стрічку ордена Зелено-плямистого тигра? Чи можна сказати, що ця історія є яскравим зразком гофманівської іронії? Доведіть свою думку.
- 13. Завдяки чому і Бальтазар з Фабіаном, і читачі переконуються в тому, що Проспер Альпанус — таки не звичайнісінький лікар, а чарівник?
- 14. Як і за що Проспер Альпанус покарав Фабіана? Чи можна назвати його покарання справедливим?
- 15. Яку роль у розвитку подій казки мала зустріч Проспера Альпануса з панною Рогою-Гогою?
- 16. Чи погоджуєтесь ви з тим, що медичний висновок про смерть Цинобера є гротескним (див. статтю про гротеск у рубриці «До таємниць мистецтва слова»)?
- 17. Які інші ситуації, описані в казці, ви могли б назвати гротескними? У зображенні яких персонажів автор вдається до гротеску?
- 18. Розкажіть, у чому полягала таємниця Цинобера і як вдалося його позбавити чар.
- 19. Поміркуйте, чому саме Бальтазар із самого початку бачив фізичну й духовну потворність Цинобера. Чому саме йому вдалось врятувати князівство від зловісного карлика?

Двоплановість

Світ поетичної мрії

Сприйняття
: високої
поезії

Казкова країна
Джіністан

музики

краси

природи

Чар
мрійливіст
ь

Двоплановість

Світ реальної
буденності

фей

Князівство
Барсануф,
Керепес

Запровадженн
я освіти

Вигнання з
країни чар,

поезії

- Твір Гофмана ми називаємо казкою? Які ознаки казки у ньому є?(вигадані події, феї та чарівники)
- Отже, «Крихітка Цахес» - це казка для дорослих, бо заставляє нас задуматись над багатьма проблемами. І одна з них – якою повинна бути людина. Ось про це ми і будемо розмірковувати на сьогоднішньому уроці. Чому одні люди стають добрими і порядними, а інші – злими і жорстокими?

- • В якому князівстві відбуваються дії? (Керепес)
- • Хто нею правив? (Деметрій)
- • Як жилося жителям цього князівства при Деметрії? (Поки правив Деметрій, усі мешканці князівства мали свободу, тому сюди й злетілися волелюбні феї і маги, що уособлюють духовність. Після смерті Деметрія його місце посів Пафнутій, який «реорганізував» своє князівство, розігнавши всіх фей і магів, крім Рожі-Гожої (Рожабельверде), патронеси притулку для шляхетних дівчат.)
- • Що реального є у цьому князівстві? (виписані образи князів, придворних та чиновників, зображено різні типи влади, висміюється механізм отримання посад у бюрократичній Пруссії.)

Реальні та фантастичні герої

Фантастичні герої

фея Рожа-Гожа, маг Проспер Альпанус.

Реальні герої

Балтазар (мрійник), Фабіан (раціоналіст), Мош Терпін (професор природничих наук), Кандіда, жителі князівства, правитель Пафнутій, князь Барназуф;

Окремі персонажі живуть одночасно у двох світах.

Маг Проспер Альпанус — лікар, фея Розабельверде матінка-ігуменя сирітського будинку.

Від когось відчужується краса, від когось — талант і мудрість і миттєво передаються Цахесу. А публіка завжди захоплена аплодує.

• Символи

- Три золоті волосинки, власником яких став Цахес, — це символічний образ золота, грошей і їхньої влади над людьми та суспільством.
- Князь Пафнутій – символ псевдо просвітницької науки;
- професор Мош Терпін – карикатура на тих, хто захопив командні пости в науці, безжалісно бюрократизувавши її;
- вручення ордену Зелено-плямистого тигра – критика діяльності урядовців;
- Бальтазар – антипод Цахеса, символ світу поетичної мрії.

	казковий світ	реальний світ
<i>Зав'язка</i>	Фея Рожабельверде накладає чари на Цахеса, які мають допомогти йому у житті.	Сільський пастор просить селянку Лізу віддати йому Цахеса на виховання.
<i>Розвиток дії</i>	Цахес наділений даром привласнювати собі чужі таланти і досягнення, а інших наділяти своїми недоліками.	У філістерському суспільстві цілком прийнятно цінувати людину не за її здібностями, призначати на посади невігласів і нікчем, закривати очі на неосвіченість і зухвалість високопосадовців.
<i>Кульмінація</i>	Зустріч Проспера Альпануса та феї Рожабельверде, під час якої маг розбиває чарівний гребінець, яким фея розчісувала Цахеса.	Бальтазар з допомогою друзів Фабіана і Пульхера видирає з голови Цахеса три золоті волоски і палить їх.
<i>Розв'язка</i>	Зустріч Бальтазара з Проспером Альпанусом, під час якої маг пояснює як вирвати золоті Цахесові волоски (кульмінація в реальному світі ще попереду), дарує юнаку свій маєток, а також пророкує, що <i>«Циноброві чари будуть знищені»</i> , Бальтазар посватає прекрасну Кандиду і її батько <i>«з великою радістю дасть згоду»</i> .	Несподівана смерть Цинобра та весілля Бальтазара.

- Риси романтизму у творі “Крихітка Цахес”
- Основний конфлікт твору (протистояння митця Балтазара та філістера Цахеса) як утілення неприйняття романтиками буденності реального життя і звеличення «життя духу».
- Переплетіння реальності та нестримної фантазії.
- Контраст високого, прекрасного і заземлено-буденного, потворного у творі як конкретне втілення антитези: з одного боку — недсяжного романтичного ідеалу, з другого — ниці буденної реальності.

